

ГРОМАДЯНСЬКА МІСІЯ ПОЕТИЧНОГО СЛОВА

ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Гончарук В. А.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української літератури, українознавства

та методик їх навчання,

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Творчість Дмитра Павличка (народився 28 вересня 1929 року) є яскравою і багатогранною, вона активно впливає на літературний процес, багато в чому визначаючи його рівень і характерні прикмети. У нього – поета, перекладача, критика – щедрість природного обдарування поєднана з невсипущою працею і високою свідомістю громадянської місії художнього слова [4, с. 5].

Коли вникаєш у багатий і яскравий мистецький світ Дмитра Павличка, особливо виразно відчуваєш дихання класичної і поетичної традиції, її здатність наповнюватися новими ідеями, мотивами та формами. Заглиблюючись у змістовність його слова, бачиш, як природно й органічно вбирає воно в себе надбання світової поезії усіх часів і народів, збагачується ними, не втрачаючи водночас своєї неповторності. Кілька поколінь не перестають захоплюватися чарами Павличкових поезій, відкриваючи для себе образний світ його творів. Їх особливе поетичне сяйво бере свій початок із любові до матері, до рідного краю, смerek і вишень, людини і птаха.

Побачити найголовніше у високому і стрімкому кряжі Павличкової лірики – означає разом із автором пройти непростий, але цікавий шлях від ранніх ліричних сповідей до принадливих вершин філософської поезії. Це означає – подивлятися з багатства традиційного і дещо незвичайного для нас білого

сонета, приймати чар екзотичного формою рубаяту, після вольових інтонацій і відшліфованих до блиску катренів спіткнутися о больовий поріг поезії у прозі (збірка «Наперсток»). А якщо податися за течією Павличкових пісень, котрі давно співаються народом як свої, то будемо мати майже повну картину дивовижно цілісного й гармонійного світу, без якого наша література другої половини ХХ і початку ХХІ століть була б значно збідненою. Але це – тільки погляд ззовні. Внутрішній, серцевинний «зріз» відкривається лише тоді, коли спробувати наблизитися до першоджерел творчості людини, котру Іван Дзюба назвав коротко і влучно: «подвижник» [2, с. 4].

Нове життя потребує нового слова. Дмитро Павличко буквально сповнений цим почуттям. Він говорить: «Потреба оновитися в слові – це сьогодні потреба не тільки індивідуальна. Маяковський говорив, що він кожен вірш починає писати так, ніби всю свою поетичну школу починає спочатку. Бути новим у кожному новому творі – це бажання кожного шануючого себе письменника. А тепер це бажання стало провідним для всієї літератури» [4, с. 12].

Багатогранна змістом, різноманітна, вишукана формою, динамічна, енергійна, новаторська поезія Дмитра Павличка потужно діє, впливає на українське суспільство. Здавалося б, її головні націєвиховні масиви давно скристалізувалися в моноліт, на який поступово нарощуються похідні чи побічні теми, мотиви, образи. Але ніколи не встигаєш звикнути до цього, бо, керована потужним інтелектом, творча енергія цього таланту подвигає на нові, інколи суперечливі та важливі творчі одкровення. Р. Лубківський зазначає: «Знак довершеності несе насамперед його думка – ідея, що, приваблює читача не словесним оформленням, а тим, що пропонує можливість співмислення, співпраці з автором» [2, с. 4].

Творчість Дмитра Павличка відображена у підсумковому виданні-третомнику поетичних творів (1989 р.) [7]. Вона сприяє глибокому оновленню українських поезій, підсиленню їх функціональних можливостей.

Поезія митця має два крила: він одночасно є тонким ліриком, що вміє непомітно розтривожити найніжніші струни людської душі, і поетом-філософом, здатним зробити точним, проникливим образ часу, історії народу, проблем нації й окремої людини. Лірика письменника багата й різноманітна, яка зберегла і, можливо, творить історію, передаючи нам і нащадкам багатющі скарби.

Андрій Малишко говорить про Дмитра Павличка: «Він з перших своїх катренів став на ту тверду каменярську дорогу кропіткої, впертої роботи, без зовнішнього блиску і словесної темноти, без сухозлотиці дешевих метафор і рим, як стає молодий коваль до горна, певний своєї правоти і правди, з надією, що викуваний плуг прокладе борозну і знайдене мужнє слово породить пісню» [3, с. 6]. Щоденникові записи Олеся Гончара фіксують враження від характеру і від творчості Павличка: «...Павличко виступав. Могутній дух, гордість наша – інакше не скажеш» [1, с. 373]. «Поет від Бога! Але чимало написав і зайвого. Щось відсіється, а зостанеться золоте зерно» [1, с. 379]. «...Дмитро Павличко – мислитель, достойний продовжувач Івана Франка, каменяр нової доби» [1, с. 573]. Цікаво, що думка про «золоте зерно» перегукується з метафорикою самого автора, який колись задекларував свою «співацьку» місію і чітко дотримується її в усіх різновидах діяльності та творчості. Творчість Дмитра Павличка – то немов автобіографія, викладена мовою поезії, своєрідний поетичний автопортрет.

Василь Земляк пише слова про Дмитра Павличка для себе у щоденнику: «Новий прекрасний поет явився Україні, і його б шанувати нам, дарувати б йому дещо, а не переслідувати, до чого деякі наші українці такі сквапні. Але ти, Дмитре стій, а ми будемо підпирати тебе, будемо всі одним стояти, аби не було в нас „горбатого духу”, аби всі ми, злившись в одне, стали нескореним велетнем; і де ще яка неміч появиться поміж нас, то ми її випхаємо зі всіх своїх рядів на показ народові нашому як докір, аби він „більше не плодив немочі, а народжував тільки сильних та нескоримих. Прекрасний Дмитре, будьте таким

полум'яним, як Ви є... Я міг би всього віддати тобі, аби ти став ще сильнішим, ніж є» [2, с. 5].

З новою силою творчість Дмитра Павличка заяскріла у час становлення та розбудови української державності. У цей час вийшли такі збірки митця: «Рідна мова» (1994), «Покаянні псалми» (1994), «За нас» (1995), «Золоте ябко» (1998), «Ностальгія» (1994), «Засвідчую життя» (2000), «Наперсток» (2002), «Рубаї» (2003), «Погоня» (2004), «Ялівець» (2004).

Письменники – совість нації. Від їхньої чесності значною мірою залежить доля народу. Поет, письменник, громадянин Д. Павличко свідомий того, що ми у той час жили в тяжкий час переходу від неволі до свободи, від бездержавного життя до державного, від бідного, жебрацького – до життя нормального, європейського:

*А як назвати землю й зорі,
Усе, що в центрі й надовкруг,
Що мучить в слабкості й покорі,
Що творить мій невірний дух?*

*А як назвати таємничу
Снагу вставання із труни?
Ти – Україна ! Так я кличу
Тебе – прийди і сохрани! («Україна», 2006) [5].*

Дмитрові Павличкові, як справжньому письменникові, вдається загальнолюдські, філософські проблеми поєднувати з життям своєї національної душі, бо вважає: «... інакше неможливо знайти конкретику, образи духу, а все абстрактне мислення, хоч яке не було б воно цікаве, належить до чистої філософії, а не до художньої літератури. Політика – дитя компромісу, література – накази совісті» [7].

Громадянське суспільство може створити народ, перейнятий високою ідеєю своєї значимості у світі, нація, яка розуміє, що її невмирущість може бути

гарантована насамперед не матеріальними благами, а незламністю її національного, родинного характеру.

Д. Павличко стверджує, що «...література – це політика в розумінні того, що письменник не може бути абсолютно вільним від проблем національного і соціального життя свого народу. Навіть мова письменника несе (поза його волею) національний заряд політики» [7].

Вивчення творчості Д. Павличка у школі передбачає реалізацію багатьох завдань. Основне із них – утвердження естетичної функції мистецтвом слова, через яке увиразнюємо високу національну ідею, формуємо національну свідомість, почуття сучасного патріота України, який спроможний гідно представляти себе і свій народ у світовій цивілізації. Учитель вводить учнів у світ прекрасної Павличкової поезії, прилучаючи їх до національного і світового мистецтва слова у взаємозв'язках із мовою, історією, релігією, філософією.

Література:

1. Гончар О. Щоденники : У 3 т. / Олесь Гончар. – Т. 2. – К. : Веселка, 2003. – С. 373, 379.
2. Лубківський Р. Сповідь. Молитва. Присяга : Літературний портрет Дмитра Павличка / Р. Лубківський. – К. : Веселка, 2004. – 31 с.
3. Малишко А. Грані таланту // Павличко Дмитро. Хліб і стяг. – К. : Дніпро, 1968. – С. 5–6.
4. Павличко Д. Любов і ненависть : Вірші та поеми / Дмитро Павличко. – К. : Молодь, 1983. – 272 с.
5. Павличко Д. Поезії / Дмитро Павличко // Літературна Україна. – 2006. – 3 жовтня.
6. Павличко Д. Політика – дитя компромісу, література – накази совісті / Дмитро Павличко // Літературна Україна. – 2006. – 5 жовтня.
7. Павличко Д. Твори в 3-х томах / Дмитро Павличко. – Т. 1. – К. : Дніпро, 1989. – 265 с.